

تبریز؛ شهر پاک برای همیشه رویا یا واقعیت؟ / باغ شهر ایران؛ سالی چند کیلو دود تولید می‌کند!

براساس اطلاعات موجود تا سال 1384 صنایع بیشترین سهم را در آلودگی هوای شهر تبریز داشتند، اما این روزها با گازسوز شدن قسمت اعظم واحدهای صنعتی از جمله نیروگاه حرارتی، بیشترین سهم آلودگی این شهر مربوط به خودروها بوده که این امر هم به دلیل فرسودگی آنهاست.

براساس اطلاعات موجود تا سال 1384 صنایع بیشترین سهم را در آلودگی هوای شهر تبریز داشتند، اما این روزها با گازسوز شدن قسمت اعظم واحدهای صنعتی از جمله نیروگاه حرارتی، بیشترین سهم آلودگی این شهر مربوط به خودروها بوده که این امر هم به دلیل فرسودگی آنهاست.

به گزارش خبرگزاری فارس از تبریز، نامگذاری روز ملی هوای پاک در کشورمان به سال 1374 برمی گردد که 23 سال از این رویداد گذشته که گفته می شود قدمت روز هوای پاک در ایران از کشورهای فرانسه و ایتالیا بیشتر است.

از سویی روز هوای پاک در دنیا تحت عناوین مختلف از جمله روز بدون خودرو، روز بدون دود و ... به منظور جلب توجه مردم به موضوعات مربوط به حفظ محیط زیست و تامین زندگی سالم در کشورهای مختلف نامگذاری شده و در ایران نیز بحران آلودگی هوا در شهر تهران و 10 شهر آلوده دیگر از جمله شهرهای تبریز، مشهد، اراک، اصفهان، شیراز، اهواز و... مسوولان و دستگاه های ستاد اجرایی کاهش آلودگی هوا را بر این داشت تا به منظور ایجاد حساسیت در بین اقشار مختلف جامعه، از سال ۱۳۷۴ روز ۲۹ دی ماه را به عنوان روز ملی هوای پاک اعلام کنند.

با این اوصاف این روز را بهانه قرار داده ZWJ& ایم، در تحلیل و گزارشی به علت اصلی آلودگی هوای یکی از کلان شهرهای کشورمان یعنی شهر تبریز پردازیم که روزگاری نه چندان دور این شهر به علت وجود داشتن باغ های فراوان و زیبا در داخل و حاشیه های کنار آن به عنوان باغ شهر ایران مطرح بود، ولی این روزها فقط نام این باغ ها در تابلوهای معابر عمومی، کوچه ها، شهرک ها، محلات و خیابان های این شهر بر جای مانده است.

واقعیت این است که این روزها شهر تبریز با دارا بودن جمعیت نزدیک به 2 میلیون نفر، تردد روزانه نزدیک به 500 هزار انواع خودرو و با مصرف سوخت 1,5 میلیون لیتر بنزین و به ویژه داشتن مراکز صنعتی مهمی همچون نیروگاه حرارتی، مجتمع پتروشیمی، پالایشگاه، ماشین سازی و تراکتورسازی و ده ها کوره آجرپزی، موقعیت توپوگرافی و عدم پراکنش مؤثر آلاینده ها، به عنوان یکی از 10 شهر آلوده کشور به شمار می رود.

با این حال نباید فراموش کرد، براساس اطلاعات موجود تا سال 1384 صنایع بیشترین سهم را در آلودگی هوای شهر تبریز داشتند، اما این روزها با گازسوز شدن قسمت اعظم واحدهای صنعتی از جمله نیروگاه حرارتی، بیشترین سهم آلودگی این شهر مربوط به خودروها بوده که این امر هم به دلیل فرسودگی آنهاست.

بنابراین گفته می شود؛ حمل و نقل یکی از بزرگترین منابع آلودگی هواست و طبق برآوردها مسوول بیش از 60 درصد آلودگی هوای کلان شهرها در ایران است. به طوریکه 90 درصد مونوکسید کربن، 51 درصد اکسیدهای نیتروژن، 41 درصد ترکیبات آلی فرار و 19 درصد دی اکسید منتشره در اتمسفر، مربوط به خودروهاست.

در این ارتباط همچنین مطالعات نشان می دهد که آلودگی هوای ناشی از حمل و نقل افزایش خطر مرگ و میر و به ویژه مرگ و میر ناشی از بیماری های قلبی و ریوی، آسم، عفونت های حاد دستگاه تنفسی، سرطان های ریه و مجاری تنفسی، بیماری مزمن انسداد ریه، کند ذهنی و عقب ماندگی کودکان و ... را به دنبال دارد.

باغ شهر ایران؛ سالی چند کیلو دود تولید می کند!

در همین راستا همچنین براساس مطالعات صورت گرفته در سال های اخیر سهم عمده آلودگی هوای کلان شهر تبریز یعنی بیش از 70 درصد آن، مربوط به منابع متحرک یا همان وسایط نقلیه بوده و در حدود 28 درصد بقیه را منابع ثابت از جمله صنایع، مناطق مسکونی و تجاری به خود اختصاص داده است.

همچنین براساس طرح بررسی میزان هیدروکربن های فرار در هوای تبریز، سهم منابع مختلف شامل 43,8

درصد سهم حمل و نقل، 41,3 درصد سهم جایگاه های سوخت گیری، 14,3 درصد سهم صنایع، 0,6 درصد سهم منابع خانگی و تجاری بوده است.

با این اوصاف، در اثر عوامل متعددی که به بخشی از آنها اشاره شد، بحران آلودگی هوا در شهرهای بزرگ و صنعتی کشورمان چون تبریز و دیگر کلان شهرهای دیگر ایران از جمله تهران، مشهد، اراک، اصفهان، شیراز، اهواز و ... در اکثر مواقع سال از شرایط پاک خارج، و در وضعیت ناسالم و خطرناک قرار می گیرد.

از سوی دیگر، در چند سال اخیر نیز تغییرات اقلیمی و آب و هوایی موجب تشدید بحران های جدیدی همچون ریزگردها در منطقه شده که این امر هم به نوعی موجب افزایش بحران آلودگی هوا در شهر تبریز شده است. از جمله آثار این تغییرات می توان به بحران دریاچه ارومیه، منفی شدن تراز آبی، پدیدار شدن تدریجی کمبود منابع آبی برای گسترش فعالیت های صنعتی، آلودگی منابع آب زیرزمینی در نتیجه پساب و پسماندهای شهری و صنعتی و ایجاد بحران های زیست محیطی و بهداشتی اشاره کرد.

نکته مهم تر اینکه، تا چند سال پیش مسوولان محیط زیست و شهری اعلام می کردند، علت اصلی آلودگی هوا در شهر تبریز بیشتر به خاطر تردد وسایل نقلیه و استقرار صنایع بوده، ولی امروزه کانون تولید ریزگردها از دریاچه ارومیه بر شدت آن افزوده است.

تبریز؛ چشم انتظار روزهای پاک

از سوی دیگر، در برخی شهرهای بزرگ آذربایجان شرقی و به ویژه در شهرها و روستاهای همجوار به استان آذربایجان غربی و به خصوص شهروندان شهر تبریز در برخی از مواقع از سال با معضل و چالش بزرگی به نام آلودگی هوا روبه رو هستند که به عقیده کارشناسان این حوزه بخش عمده این آلودگی هوا و ریزگردهای منطقه، مربوط به خشکیدگی دریاچه ارومیه است.

نا گفته نماند، به غیر مواردی که به آن اشاره شد همچنین در دهه های اخیر به دلیل رشد روزافزون جمعیت و به تبع آن افزایش فاضلاب ها و پسماندهای شهری، بر مشکلات کلان شهرها افزوده شده که در بیشتر نقاط بیش از گذشته موجب نگرانی مسوولان شده است.

عدم مدیریت مناسب و دفع نادرست پسماندها و عدم کفایت سیستم جمع آوری از جمله عواملی است که به طور مشهود در تخریب محیط زیست نقش دارد. نمونه تاسف بار این تلاش ها اینکه، نبود برنامه مدیریتی خاص برای ساماندهی و مدیریت پسماندهای عفونی مراکز درمانی و کشاورزی نیز باعث تشدید بحران آلودگی زیست محیطی در شهر تبریز شده است.

تبریز؛ شهر پاک برای همیشه رویا یا واقعیت؟

از این رو، متخصصان حوزه شهری و به خصوص کارشناسان مسائل زیست محیطی، برای کاهش و مدیریت بحران اثرات مخاطرات زیست محیطی در کلان شهر تبریز، برنامه های راهبردی چون در اولویت قرار دادن سیاست های حمل و نقل عمومی در برنامه های توسعه استان، شناسایی و ساماندهی کانون های آلاینده درون شهری و برون شهری، مدیریت پسماندهای کشاورزی، صنعتی، عفونی و خانگی و جلوگیری از آلودگی منابع آب و خاک شهرستان را پیشنهاد می کنند همچنین برای رسیدن به این راهبردها، بر اجرای سیاست های همچون توسعه فضاهای سبز شهری و جنگل کاری، با استفاده از مشارکت مردم، تکمیل شبکه دفع فاضلاب شهری، با استفاده از سرمایه بخش خصوصی، ایجاد و تکمیل زیرساخت های ناوگان حمل و نقل عمومی با مشارکت بخش خصوصی، فرهنگ سازی در استفاده از حمل و نقل عمومی توسط شهروندان و ... تاکید می کنند.

افزون بر آنچه گفته شد همچنین برخی ناظران و کارشناسان برای رفع آلودگی های زیست محیطی در شهر تبریز، افزایش میزان بازیاخت پسماندهای شهری از 30 درصد به بالای 70 درصد، ایجاد حداقل یک مرکز مدیریت پسماندهای صنعتی و ویژه، تولید حداقل 500 تن کود آلی در روز و استفاده از آن به جای کود شیمیایی، افزایش سرانه فضای سبز سالانه یک مترمربع با اولویت فضای سبز مشجر درون شهری و کمربند سبز، ورود 4 هزار دستگاه

اتوبوس و 2 هزار دستگاه مینی بوس و 3 هزار و 600 دستگاه تاکسی جدید به ناوگان حمل و نقل عمومی درون شهری، تحقق میزان سهم حمل و نقل عمومی در سفرهای درون شهری تا 75 درصد و ... را ضروری بیان می کنند.

نگارنده: موسی کاظم زاده